

Το απόρρητο των ανακριτικών ενεργειών στην ποινική διαδικασία

Πολύκαρπου Αδαμίδη

Δικηγόρου, Δ.Ν., LL.M (Harvard 95), Αναπληρωτή Καθηγητή Κοινοτικού Δικαίου,
Προμηθειών και Διεθνών Σχέσεων Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων

Το Ποινικό Δίκαιο είναι εξ ορισμού συνυφασμένο με διαδικασίες έρευνας και διατάξεις κυρώσεων, που συνεπάγονται απειλή περιορισμού θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Το ενδεχόμενο καταδίκης, επιφέρει σε πρώτο βαθμό τον ηθικό στιγματισμό και την κοινωνική απαξίωση, με πολλαπλασιαστικά αρνητικά επακόλουθα για τον καταδικασθέντα. Εύλογη είναι η μέριμνα του νομοθέτη, σε εφαρμογή και Διεθνών Συνθηκών, με χαρακτηριστική την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, να μετριάσθουν οι αδικαιολόγητες αρνητικές συνέπειες μέχρι την τελεσιδικία της όποιας καταδίκης και την εξάντληση κάθε σχετικής δικονομικής δυνατότητας ενώπιον των αρμόδιων δικαιοδοτικών οργάνων. Στην κατεύθυνση αυτή πρωταρχικής σπουδαιότητας είναι οι Συνταγματικές εγγυήσεις για δίκαιη δίκη, ισότητα των «όπλων» των διαδίκων και παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Επιτακτικό είναι έτι περαιτέρω για την προστασία του ατόμου, αρχικά, και στη συνέχεια του υπόπτου και κατηγορουμένου, να τηρηθεί η μυστικότητα των διαδικασιών, που αφορούν τη διερεύνηση των όποιων αποδιδόμενων σε βάρος του αιτιάσεων, να κατοχυρωθούν τα ελάχιστα εχέγγυα μιας αντικειμενικής διαδικασίας έρευνας-μέσα από την υπαγωγή της στον έγγραφο τύπο- και να αποφευχθεί η σπύλωση της τιμής και της υπόληψης του ερευνώμενου προσώπου και η αδικαιολόγητη δυσφήμιση και ηθική διαπόμπευσή του.

Θεσμικό πλαίσιο

Το μέτρο της σχετικής δικονομικής επιταγής και το πλαίσιο διεξαγωγής των οικείων ερευνών, εξέτασης και ανακριτικών διαδικασιών, αποτυπώνεται στη διάταξη του άρθρ. 241 ΚΠΔ, όπως ισχύει, η οποία προβλέπει ότι: «Άρθρο 241. Η ανάκριση είναι έγγραφη. Η ανάκριση γίνεται πάντοτε εγγράφως και χωρίς δημοσιότητα, διενεργείται με την παρουσία δικαστικού γραμματέα ή δεύτερου ανακριτικού υπαλλήλου ή αν δεν υπάρχουν αυτοί, με παρουσία δύο μαρτύρων που έχουν τις

προϋποθέσεις του άρθρου 150. Αν δεν είναι δυνατό να βρεθούν τέτοιοι μάρτυρες, όποιος διενεργεί την ανάκριση είναι υποχρεωμένος να την ολοκληρώσει και μόνος του. Για κάθε ανακριτική πράξη συντάσσεται έκθεση σύμφωνα με τους νομικούς τύπους».

Ειδικότερα:

Από τη γραμματική εξ αρχής ερμηνεία και ανάλυση της διάταξης που ορίζει τον τρόπο και τους όρους διεξαγωγής της ανάκρισης, αποτυπώνεται απερίφραστα ότι είναι μυστική και έγγραφη. Ο έγγραφος τύπος είναι η ελάχιστη κατ' αρχήν εγγύηση, ότι δεν πρόκειται να υπάρξουν αυθαίρετες αναγωγές, αστήρικτες επικλήσεις και καταχρηστικά συμπεράσματα. Είναι η πρωταρχική δικλείδα ασφαλείας για τις τυχόν αποδιδόμενες συμπεριφορές σε οποιοδήποτε πρόσωπο και στη συνέχεια σε ενδεχόμενο ύποπτο και κατηγορούμενο. Επιπρόσθετα προβλέπεται και η παρουσία δεύτερου γραμματέα ή δεύτερου ανακριτικού υπαλλήλου, ή εναλλακτικά μαρτύρων που πληρούν τις νόμιμες προϋποθέσεις, δηλωτικό και αυτό της σπουδαιότητας και της κρισιμότητας των διενεργούμενων πράξεων, που δυνητικά μπορούν να έχουν καταλυτικές συνέπειες στα θεμελιώδη δικαιώματα του ενδιαφερόμενου προσώπου και στην εν γένει αξιοπιστία του δικανικού συστήματος. Σε κάθε περίπτωση υπάρχει η ρητή ανακεφαλαιωτική μέριμνα για τη σύνταξη έκθεσης για κάθε ανακριτική πράξη, προκειμένου να διασκεδαστούν οι όποιοι ενδοιασμοί από την τυχόν έλλειψη μαρτύρων ή δεύτερου ανακριτικού υπαλλήλου ή γραμματέα και να διασφαλιστεί ότι δεν υπήρξε η παραμικρή αμέλεια, σκόπιμη στρέβλωση, ή παρανόηση στην επακριβή καταγραφή όλων των στοιχείων και καταθέσεων, που αφορούν το κάθε στάδιο της έρευνας, με ορόσημο αναφοράς την ανάκριση.

Λόγοι που υπαγορεύουν τη μυστικότητα της διαδικασίας

Ρητή είναι η διατύπωση, που υιοθετεί ο ποινι-

κός νομοθέτης ως προς τη μυστικότητα της ανακριτικής διαδικασίας. Είναι μια επιλογή δικαιοπολιτικά επιβεβλημένη και μεθοδολογικά αναγκαία. Με την τήρηση της μυστικότητας αποτρέπεται το πρώτον η σπύλωση της τιμής και της υπόληψης του προσώπου, που αφορούν οι όποιες απτάσεις και αποδιδόμενες πράξεις (Βλ. σχετικά και ΕφΑθ 1327/2009, ΝοΒ 2009. 1447). Η μέριμνα αυτή δικαιολογείται έτι περαιτέρω και εκ του γεγονότος ότι, σε πλείστες όσες περιπτώσεις υπάρχει αβασάνιστη καταμίμνηση προσώπων, όπως και δόλια στόχευσή τους, με σκοπό τη συκοφάντηση, απαξίωση και αδρανοποίησή τους και απώτερο στόχο, την προσκόμιση ίδιων ενδεχομένως ωφελιών σε κρίσιμες χρονικές συγκυρίες. Χαρακτηριστικές είναι οι περιπτώσεις προσωπικών διενέξεων και διεκδικήσεων σε θέματα περιουσιακής φύσεως, ενδοοικογενειακών διαφορών, καθώς και αναζήτησης ρόλου στα δημόσια πράγματα και σφοδρής αντιπαράθεσης στο πλαίσιο της πολιτικής κόνισης. Το επιδιωκόμενο εξάλλου στις περιπτώσεις αυτές αποτέλεσμα, δε βρίσκεται κατ' ανάγκη στην ουσία των κατά περίπτωση καταγγελιών, παρά στη δημιουργία πρόσκαιρων εντυπώσεων, ή και στην απασχόληση του θιγομένου, ως προς την ασκευή και αντιμετώπισή τους.

Η πρόβλεψη εξάλλου ως προς τη μυστικότητα της ανάκρισης και έλλογα κάθε πράξης έρευνας από τα αρμόδια ανακριτικά όργανα, υπαγορεύεται και από τη δογματικά ανυπέβλητη και δικαιοπολιτικά θεμελιώδη, υποχρέωση συμμόρφωσης με το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου. Η καίρια αυτή υποχρέωση γίνεται ακόμα πιο εμφαντική ως προς το πρόσωπο, για το οποίο απλά εκκρεμεί, σε πρώτο χρόνο, η διερεύνηση καταγγελιών και αιτιάσεων και η σύνδεσή του με αυτές, είτε ως πρωταρχική αποστολή της σχετικής έρευνας, είτε ως αποτέλεσμα της διεξαγωγής και των συμπερασμάτων της. Ένα στάδιο κατά το οποίο ούτε δίωξη τού έχει ασκηθεί, ούτε θεωρείται με τη δικονομική του όρου έννοια, ύποπτος για οποιαδήποτε παραβατική συμπεριφορά.

Η αποφυγή δημιουργίας αδικαιολόγητων αρνητικών εντυπώσεων, όπως και η οιονεί ηθική διαπόμπευση του θιγόμενου ατόμου, υπαγορεύεται και από σειρά διατάξεων αυξημένης τυπικής ισχύος, με πρώτες τις σχετικές ρυθμίσεις του Συντάγματος, περί ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου ενδεικτικά, αλλά και τις

προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που κατισχύουν κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, ιδίως σε σχέση με την προάσπιση μεταξύ άλλων του τεκμηρίου της αθωότητας και τον εν γένει σεβασμό της προσωπικότητας του ατόμου. Σχετικές εν προκειμένω είναι και οι ρυθμίσεις του Αστικού Κώδικα (ιδίως άρθρο 57ΑΚ και επόμενο, όπως ισχύουν), καθώς και το θεσμικό πλαίσιο και οι επιμέρους διατάξεις του νόμου μερί Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων (ν. 2472/1997, όπως ισχύει), που ενσωματώνει τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του Κοινοτικού Νομοθέτη. Αφ' εαυτές εξάλλου οι διατάξεις προστασίας των προσωπικών δεδομένων, και οι απαγορεύσεις για τη δημοσιοποίηση στοιχείων, σε σχέση ιδίως με την αναφορά εμπλοκής του θιγόμενου προσώπου σε ποινική δίκη και διαδικασίες, δεν αφήνουν περιθώριο παρερμηνειών και αναζήτησης εξαιρέσεων στο εύρος και το περιεχόμενο της απόλυτης απαγόρευσης παραβίασης της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας και της εν γένει ποινικής έρευνας. Διαμορφώνουν ταυτόχρονα ερμηνευτικό εργαλείο και αναδεικνύουν ορόσημο διεξαγωγής των ανακριτικών και εν γένει ερευνητικών πράξεων.

Πέρα όμως από την καθόλα ηθικά επιβεβλημένη και νομοθετικά ρητή πρόβλεψη για την προστασία της τιμής και της υπόληψης του σχετιζόμενου με την ανακριτική διαδικασία και τις ερευνητικές πράξεις ατόμου και μεθοδολογικά είναι πρόσφορη και αναγκαία η διαφύλαξη της μυστικότητας της έρευνας. Κατά τούτο οι αρμόδιες ανακριτικές αρχές θα επιδοθούν απερίσπαστες στο έργο τους, θα συλλέξουν το αναγκαίο υλικό και μαρτυρίες και θα αποφύγουν εγγενείς δυσκολίες και προσκόμματα, που πιθανή γνωστοποίηση στοιχείων και ονομάτων της έρευνας θα δημιουργούσε (Βλ. σχετικά και την υπ' αριθ. 7/1994 Γνωμδ ΕισΠΛΑθ Γ. Κολιοκώστα, ΠοινΧρ 1994. 878 επ., Γρ. Πεπόννη, η de lege lata αρχή της μυστικότητας της διαδικασίας και η έκνομη πραγματικότητα, ΠοινΧρ Γ' 713 επ., Ν. Ανδρουλάκης, θεμελιώδεις έννοιες της Ποινικής Δίκης, 1994, σ. 86-87). Και αυτό γιατί τυχόν δημοσιοποίηση ενδιαφέροντος ως προς τα ερευνώμενα πρόσωπα, έλλογα οδηγεί στην προσπάθεια αποσιώπησης στοιχείων και συσκοπίσης ως προς τις ερευνώμενες πράξεις, επιφυλακτικότητα ως προς την παροχή πληροφοριών και δυσπιστία, ως προς τις πραγματοποιού-

μενες ενέργειες και τη συνεργασία με τις Αρχές. Συνακόλουθο είναι και το ενδεχόμενο αναδιύλισης των πηγών ενημέρωσης, προ του κινδύνου δημοσιοποίησης των στοιχείων τους, όπως και άσκησης πιέσεων από τους ενδιαφερόμενους, αλλά και λήψης μέτρων προφύλαξης και δημιουργίας αδιεξόδου ή δύσκολα διαχειρίσιμων αν όχι ανυπέρβλητων ζητημάτων, συλλογής στοιχείων και στοιχειοθέτησης κατηγοριών. Σε κάθε περίπτωση τεκμαίρεται στο ενδεχόμενο δημοσιοποίησης στοιχείων και προσώπων, επιβράδυνση των διαδικασιών και πρόσθετες ανάγκες σε πόρους και μέσα, με άδηλο το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

Η διαφύλαξη της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας και όλων των συναφών πράξεων και σταδίων έρευνας, διευκολύνει και τη σύνδεση του προσώπου σε βάρος του οποίου έχουν διατυπωθεί αιτιάσεις με την τυχόν στοιχειοθετούμενη παραβατική ενέργεια. Ενισχύεται έτσι και κατά τούτο ο ακρογωνιαίος σκοπός της στόχευσης της Ποινικής έρευνας, που είναι η αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας και ο κολασμός των υπαίτιων. Η σπουδαιότητα της έρευνας αυτής απαιτεί να υπάρχουν αδιάσειστα στοιχεία και αποδείξεις, στο στάδιο διατύπωσης της δίκαιης κρίσης και έκδοσης απόφασης επί της ενοχής ή της αθωότητας, καθώς επίσης και στον προσδιορισμό ενδείξεων, το πρώτον για την κλήση σε παροχή εξηγήσεων και σε επόμενα στάδια για την άσκηση δίωξης, την απαγγελία κατηγορίας και την παραπομπή στο ακροατήριο. Η αποσαφήνιση και η στοιχειοθέτηση ενδείξεων, όπως και η συλλογή και η τεκμηρίωση αποδείξεων, είναι καίριας σημασίας παράμετροι για την ομαλή εξέλιξη και νομιμοποίηση της ποινικής διαδικασίας και συμμόρφωση με τις επιταγές του Κράτους Δικαίου.

Η τήρηση της μυστικότητας, σε περιπτώσεις τριών εγκλημάτων που αφορούν τη γενετική ελευθερία, προστατεύει και τα συμφέροντα του πολιτικού ενάγοντα. Οιαδήποτε δημοσιότητα θα συνεπάγονταν κατά πρώτον τη διαπόμπευση του θύματος, θα το υπέβαλε σε αδικαιολόγητη πίεση και ψυχολογική καταπόνηση, θα ναρκοθετούσε την κοινωνική ζωή και δράση του και ενδεχόμενα θα ενεργούσε αποτρεπτικά στην καταγγελία αυτού τούτου του εγκλήματος, σε μια ούτως ή άλλως ευαίσθητη θεματική, που υπάρχει εγγενής αδυναμία αντίδρασης και κινητοποίησης των θυμάτων. Η πρώιμη δημοσιότητα-όταν μάλιστα υπάρχει

πρόβλεψη για προστασία των θυμάτων και της πολιτικής αγωγής-, όπως επίσης και κατά το στάδιο της ακροαματικής διαδικασίας, θα επέτεινε τη δυσπιστία ως προς τις συνθήκες και τους όρους έρευνας και κολασμού του εγκλήματος και θα αποστερούσε τις ανακριτικές αρχές από την πλήρη συνεργασία των θυμάτων, αν όχι από την αναφορά του ίδιου του εγκλήματος. Και για τον φερόμενο θύτη η γνωστοποίηση της σχετικής έρευνας θα είχε εξόχως αρνητικές και ατιμωτικές συνέπειες, χωρίς να έχει ακόμα διαγνωσθεί η τέλεση του εγκλήματος και η σύνδεσή του με αυτό ή η όποια συμμετοχική του σχέση.

Δεδομένης της σπουδαιότητας και της αναγκαιότητας τόσο για την προστασία της τιμής και της υπόληψης της προσωπικότητας του ερευνώμενου προσώπου και σε επόμενα στάδια του κατηγορουμένου, όσο και του τεκμηρίου της αθωότητας, εύλογα η μυστικότητα των πράξεων της έρευνας, περιλαμβάνει και το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης (Βλ. σχετικά και ΠΛΧαλ 203/2007, ΠοινΔικ 2007. 841). Είναι το στάδιο κατά το οποίο δεν έχει ακόμα αποφασισθεί από το αρμόδιο ανακριτικό όργανο, εάν οι υποβληθείσες καταγγελίες και αιτιάσεις έχουν οιοδήποτε περιεχόμενο και δικαιολογούν την περαιτέρω έρευνα και την άσκηση δίωξης ή είναι απλά ανυπόστατοι ή αβάσιμοι ισχυρισμοί, ή παραπειστικές αναφορές, που αποσκοπούν πρόδηλα στη δημιουργία εντυπώσεων, στον ενδεχόμενο αποπροσανατολισμό ή και στην παρακάλυψη ακόμα του έργου της Δικαιοσύνης (Είναι ανάγκη να επισημανθεί ότι ο Εισαγγελικός Λειτουργός, ως και εκ της φύσεως του λειτουργήματός του, όπως αυτό προσδιορίζεται από τον ν. 1756/1988, αλλά και την προσέγγιση του Αρείου Πάγου, όπως αυτή ιδίως αποτυπώνεται στην ΑΠ 505/2005 και τη συνδυαστική ερμηνεία των άρθρων 87, 88, 90 και 91 του Σ, συγκαταλέγεται μεταξύ των λειτουργών της Δικαιοσύνης, ως μη δικαιοδοτών όργανο της Πολιτείας, σε αντίθεση με τους τακτικούς Δικαστές. Οι ιδιαίτερες αρμοδιότητες του μάλιστα εξειδικεύονται από τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και από τα άρθρα του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Καταστάσεως Δικαστικών Λειτουργών. Τη θέση ότι δεν είναι τακτικός δικαστής, προβάλλει και η άποψη των Α. Καρρά, Ποινικό Δίκαιο, 1998 σ. 257 και Π. Παραρά, Το Σ του 1975, στο άρθρο 87, σ. 364, καθώς και Α. Κουμάντου, Δ 8. 145. Κατά

τούτο οι Εισαγγελείς δεν έχουν εσωτερική λειτουργική ανεξαρτησία, αφού εξαρτώνται στο πλαίσιο της Εισαγγελικής Αρχής, από τον ιεραρχικά προϊστάμενό τους Εισαγγελέα και σε κάθε περίπτωση από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, τις παραγγελίες του οποίου, ως προς την άσκηση δίωξης ή ενδίκων μέσων, εκτελούν. Διατηρούν ωστόσο την επιστημονική τους ανεξαρτησία και ελευθερία ως προς τη στάση που θα τηρήσουν, με βάση τον νόμο και τη συνείδησή τους, στο πλαίσιο του Συμβουλίου ή του Δικαστηρίου, στα οποία θα συζητηθεί η υπόθεση, επί της οποίας έχουν εκτελέσει την παραγγελία του ιεραρχικά προϊστάμενού τους. Βλ. σχετικά και ΕφΑθ 1327/2009, ΝοΒ 2009/1447. Και στις δύο εκδοχές, είτε κατόπιν παραγγελίας της προϊσταμένης Εισαγγελικής Αρχής, ή επιλογής του αρμόδιου Εισαγγελέα, είναι προφανής η ευχέρεια με την οποία δύνανται να εμπλακεί σε ποινική διαδικασία, κάθε πρόσωπο. Συνακόλουθα καθίσταται και για τον λόγο αυτό επιτακτική η διασφάλιση της μυστικότητας της ανακριτικής έρευνας, για την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου, έναντι των ερευνώμενων, σε βάρος του, αιτιάσεων, που ενδέχεται να είναι και αβάσιμες, κακόβουλες και προσηματικές).

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο είναι έτι περαιτέρω επιτακτικό να διαφυλαχθεί η τιμή και η υπόληψη των τυχόν αναφερόμενων προσώπων, όταν ακόμα δεν έχει κριθεί το εάν υφίστανται κατ' αρχήν υπόνοιες ή ενδείξεις για την τέλεση ποινικά κολάσιμης πράξης, όπως επίσης και για τα άτομα που ενδεχόμενα εμπλέκονται. Οποιαδήποτε δημοσιοποίηση ονομάτων ή στοιχείων θα εξέθετε παντελώς αδικαιολόγητα τους ενδιαφερομένους, θα έπληττε το κύρος και την προσωπικότητά τους, θα δικαίωνε κακόπιστες συμπεριφορές διασποράς και αναπαραγωγής έωλων φημών και αβασάνιστων σχολίων και θα δημιουργούσε αρνητικό προηγούμενο για πρακτικές που θα επιβάρυναν τις ανακριτικές αρχές, θα δέσμευαν πολύτιμους πόρους και θα απαξίωναν την αποδοτική λειτουργία του Ποινικού Δικονομικού Συστήματος και ευρύτερα της Ποινικής Δικαιοσύνης.

Ενδεικτική εν προκειμένω είναι και η πρόβλεψη, όπως αποτυπώνεται και επιβεβαιώνεται και από τη σχετική νομολογία, ότι κατά το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, ακόμα και ο δηλώσας πολιτική αγωγή, δε δικαιούται να λάβει αντίγρα-

φο της δικογραφίας (βλ. σχετικά και ΑΠ 1575/2012, ΝοΒ 2013, 767). Το δικαιοπολιτικό αυτό πρόκριμα υπαγορεύεται από την αρχή ότι κατά το στάδιο αυτό της ερευνητικής διαδικασίας, δεν υπάρχει κατηγορούμενος και δεν έχει ακόμα στοιχειοθετηθεί ή πιστοποιηθεί η τέλεση οποιουδήποτε αδικήματος. Κατά τούτο η γνωστοποίηση στοιχείων και η δημοσιοποίηση ονομάτων, που δύνανται να γίνουν ευρύτερα γνωστά και να δημιουργήσουν αρνητικές εντυπώσεις για το θιγόμενο πρόσωπο, είναι απόλυτα καταχρηστικές και αδικαιολόγητες, δεν εξυμνητούν την πρόοδο της διαδικασίας ή τα νόμιμα συμφέροντα του προσώπου που δηλώνει πολιτική αγωγή, χωρίς να έχει διαπιστωθεί η βασιμότητα των σχετικών καταγγελιών ή αιτιάσεων, καθώς και η ενδεχόμενη προσηματικότητα τους. Επιβάλλεται έτσι και ως προς τον κατ' αρχήν δηλούντα πολιτική αγωγή, η διαφύλαξη της μυστικότητας και η μη χορήγηση στοιχείων και πολύ περισσότερο του συνόλου της δικογραφίας. Δηλωτική του απόλυτου χαρακτήρα της μυστικότητας των ανακριτικών διαδικασιών είναι και η πρόβλεψη ότι και ο φάκελος της διενεργηθείσας Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης δε δίδεται στον ενδιαφερόμενο, στο μέτρο που δεν υπάρχει πρόταση-κρίση για περαιτέρω ποινική διερεύνηση. Είναι και κατά τούτο μια απερίφραστη τοποθέτηση και προσέγγιση ότι οι οιονεί ανακριτικές διαδικασίες, όπως και κάθε ποινική έρευνα, δεν αποτελούν αντικείμενο ή αφορμή κοινωνικού σχολιασμού και εξυπηρέτησης προσωπικών συμφερόντων, αλλά αποσκοπούν αποκλειστικά στον εντοπισμό και κολασμό των εγκληματικών πράξεων και την προστασία των εννόμων αγαθών που αφορά κάθε νομοτυπική μορφή εγκλήματος. Στο πλαίσιο αυτό οι κανόνες που διέπουν την ερευνητική διαδικασία εφαρμόζονται κατά τρόπο αυστηρό και αιτιολογημένο, που εμπεδώνει την πίστη του ατόμου στο Κράτος Δικαίου, που πρέπει να λειτουργεί σε συνθήκες διαφάνειας, με ισότητα κριτηρίων και με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, όπως αυτά προστατεύονται και κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα και τις Διεθνείς Συνθήκες, με χαρακτηριστικότερη την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και τις οικείες διατάξεις της.

Η τήρηση της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας και όλων των πράξεων που αυτή περιλαμβάνει, εκπληρώνει βασικές επιταγές του

κράτους δικαίου και διασφαλίζει τον σεβασμό θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του θιγόμενου ατόμου. Παράλληλα διευκολύνει το έργο της Ποινικής έρευνας, συμβάλλει στην απρόσκοπτη συλλογή στοιχείων και τη σύνδεση του ερευνώμενου προσώπου με την αξιολογούμενη παραβατική πράξη, αποτρέπει αφηνιδισμούς και δημιουργία κωλυμάτων στα ανακριτικά όργανα και ενισχύει το περί δικαίου αίσθημα, μέσα από την στοιχειοθέτηση των ευρημάτων και την αιτιολογημένη άσκηση δίωξης και κρίση του υψότιτου και στη συνέχεια κατηγορουμένου. Είναι μια κατάκτηση του νομικού πολιτισμού που ισόρροπα εξορθολογίζει τη λειτουργία και εφαρμογή του Ποινικού Δικαίου και των κυρώσεών του, μέσα σε όρους διαφάνειας, ως προς τα κριτήρια των αποφάσεων και με σεβασμό του ατόμου.

Η «εσωτερική δημοσιότητα» της ανακριτικής διαδικασίας

Αδικαιολόγητη και αντιβαίνουσα στο Σύνταγμα είναι κάθε εκδοχή περιορισμού ή ανατροπής του δικαιώματος του κατηγορουμένου για πλήρη πρόσβαση στο υλικό της δικογραφίας, επί τη βάση της επικλήσης της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας. Η ρητή επιταγή διαφύλαξης της μυστικότητας της ανάκρισης και των ερευνητικών πράξεων δεν μπορεί να αποτελέσει δικιολογία για καταχρηστικές αναγωγές, ή δογματικά έωλες ερμηνείες, που θα οδηγούσαν σε περιστολή των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου. Του προσώπου δηλαδή, που κατά κύριο λόγο προστατεύει η εν λόγω μυστικότητα, ως θεσμική εγγύηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του. Η επίκληση όμως της μυστικότητας ως προς τον ίδιο τον κατηγορούμενο και η άρνηση χορήγησης σε αυτόν της δικογραφίας και των εγγράφων της, θα σηματοδοτούσε κραυγαλέα παραβίαση του δικαιώματός του σε μια δίκαιη δίκη και θα τον μετέτρεπε «από υποκείμενο σε αντικείμενο» της ανακριτικής διαδικασίας και της Ποινικής Δίκης (Βλ. σχετικά και Εφ Αθ 1327/2009, ΝοΒ 2009, 1447).

Σχετικά το άρθρο 101 ΚΠΔ προβλέπει: «Ανακοίνωση των εγγράφων της ανάκρισης. 1. Ο ανακριτής, μόλις μετά την κλήτευσή του εμφανισθεί ή οδηγηθεί σε αυτόν ο κατηγορούμενος για να απολογηθεί, του ανακοινώνει το περιεχόμενο του κατηγορητηρίου και των άλλων εγγράφων της ανά-

κρισης. Επιτρέπεται επίσης στον κατηγορούμενο να μελετήσει ο ίδιος ή ο συνήγορός του το κατηγορητήριο και τα έγγραφα της ανάκρισης. Με γραπτή αίτηση του κατηγορουμένου και με δαπάνη του, χορηγούνται σε αυτόν αντίγραφο του κατηγορητηρίου και των εγγράφων της ανάκρισης. 2. Την ίδια υποχρέωση έχει ο ανακριτής και τα ίδια δικαιώματα ο κατηγορούμενος, όταν κληθεί ξανά σε συμπληρωματική απολογία. Πάντως μετά το τέλος της ανάκρισης και προτού διαβιβαστεί η απολογία στον Εισαγγελέα (άρθρο 308 § 1), καλείται πάντοτε ο κατηγορούμενος να μελετήσει όλη τη δικογραφία. Αν όμως η ανάκριση εξασκοπούθη σε περισσότερο από μήνα μετά την πρώτη ή κάθε μεταγενέστερη απολογία, δικαιούται ο κατηγορούμενος να ασκεί τα δικαιώματά του μια φορά τον μήνα και κάθε φορά ο ανακριτής συντάσσει σχετική έκθεση μετά την απολογία του κατηγορουμένου. 3. Κατά παρέκκλιση από τις §§ 1 και 2, εφόσον δε θίγεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, οι αρμόδιες αρχές, κατά την ανάκριση, προανάκριση, ή προκαταρκτική εξέταση, δεν επιτρέπουν την πρόσβαση σε τμήμα του υλικού, αν αυτή ενδέχεται να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο τη ζωή ή τα θεμελιώδη δικαιώματα άλλου προσώπου, ή αν τέτοια άρνηση είναι απολύτως απαραίτητη για την προστασία σημαντικού δημόσιου συμφέροντος, όπως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η πρόσβαση θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη διεξαγωγή έρευνας ή να βλάψει σοβαρά την εθνική ασφάλεια. 4. Για την παροχή πληροφοριών στον κατηγορούμενο, σύμφωνα με τα παραπάνω, συντάσσεται έκθεση ή γίνεται ειδική μνεία στην έκθεση που συντάσσεται αρμοδίως. 5. Ο κατηγορούμενος ή ο συνήγορός του έχει το δικαίωμα να υποβάλει αντιρρήσεις κατά της ενδεχόμενης παράλειψης ή άρνησης της αρμόδιας αρχής να παράσχει τις κατά τα ανωτέρω πληροφορίες. Η § 3 του άρθρου 236^Α εφαρμόζεται αναλόγως».

Είναι κατ' αρχή σαφές από τη γραμματική διατύπωση του δικονομικού πλαισίου που διέπει τη διεξαγωγή της ανάκρισης ως προς τον κατηγορούμενο, ότι πρέπει να του χορηγηθούν άμεσα όλα τα στοιχεία της σχετικής δικογραφίας. Κάθε άλλη προσέγγιση θα αποτελούσε στρέβλωση της αρχής της μυστικότητας, αφού θα απέβαινε σε βάρος του προσώπου, του κατηγορουμένου, που εξ ορισμού αποσκοπεί να προστατευτεί και να διαφυλάξει τα θεμελιώδη του δικαιώματα. Στον πο-

ρήνα αυτών, πέραν της αδιαμφισβήτητης ανάγκης να διαφυλαχθεί η προσωπικότητα του κατηγορουμένου και οι εκφάνσεις της, όπως αυτή της τιμής και της υπόληψής του, από ενδεχόμενες ιδίως κακόβουλες ή αβιάσιμες καταγγελίες και αιτιάσεις, βρίσκεται το δικαίωμά του να απολογηθεί. Η απολογία-ή στο πλαίσιο γενικότερα της αιτιολογίας και λειτουργίας των δικαιοδοτικών οργάνων, το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης- ορθά χαρακτηρίζεται μεταξύ άλλων ως η πεμπτούσια της Συνταγματικής πρόβλεψης για αποτελεσματική δικαστική προστασία και διασφάλιση της δίκαιης δίκης (βλ. σχετικά και άρθρο 20 του Συντάγματος που ορίζει ότι: «1. Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σε αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματά ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει. 2. Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του». Σύμφωνα εξάλλου και με την πρόβλεψη της ΕΣΔΑ, περί Δίκαιης Δίκης, όπως αυτή εξειδικεύεται με τις αιμοφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ΕΔΔΑ, δεν αρκεί μόνο η πρόσβαση στο Δικαστήριο, αλλά πρέπει να κατοχυρώνεται και η δυνατότητα των διαδικών να προβάλλουν τους ισχυρισμούς τους με κάθε πρόσφορο μέσο, καθώς επίσης να επικαλούνται και να προσάγουν τα μέσα που αποδεικνύουν τους ισχυρισμούς τους, με χαρακτηριστική εν προκειμένω και την υπόθεση *Nerati* κατά της Ελλάδας, της 18.12.2008 και με σχετικές βιβλιογραφικές αναφορές σε Ρούκουνα, Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 1995, σ.156-157 και 160-161, Χ. Χρυσανθάκη, Ο Ελληνικός Μηχανισμός παροχής δικαστικής προστασίας υπό το φως της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δ 22. 1991 και Π. Μ. Ευστρατίου, Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας σε διοικητικές διαδικασίες και το άρθρο 6 § 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1996, σ. 70, 185-186. Είναι ανάγκη επίσης να επισημανθεί ότι κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η ΕΣΔΑ συνιστά εφαρμοστέο δικανικό κανόνα που υπερισχύει του εσωτερικού δικαίου, Υπόθεση *Perjala* κατά Ελλάδας, αριθ. προσφυγής 17721/04).

Με τη γνωστοποίηση του συνόλου της Δικο-

γραφίας στον κατηγορούμενο, ενισχύεται και η αρχή της Δίκαιης Δίκης, που αποτελεί κορυφαίο ορόσημο αναφοράς της οργάνωσης και λειτουργίας του Δικαιούκου Συστήματος και απηχεί τις οικείες εξιγγελίες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, τις Διεθνείς Συνθήκες για τα θεμελιώδη δικαιώματα και τη Συνταγματική Πρόνοια (βλ. σχετικά και την υπόθεση *Βορζί* κατά Ελβετίας, αριθ. προσφυγής 7854/77, καθώς και την υπόθεση *Guy Jespers* κατά Βελγίου, αριθ. προσφυγής 8404/78, όπου επισημαίνεται ότι στην έννοια της αναγκαίας ευκολίας για την προετοιμασία της υπεράσπισης του κατηγορουμένου και συνακόλουθα την παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας σε αυτόν, περιλαμβάνεται και το δικαίωμά του για πρόσβαση στη δικογραφία). Η ενδεχόμενη αποστέρωση του κατηγορουμένου από το δικαίωμά του να ενημερωθεί για τα στοιχεία που τον αφορούν, όπως και το πλαίσιο και το πραγματικό υπόβαθρο του ερευνημένου εγκλήματος και τους παράγοντες που αναφέρονται σε αυτό, με την επίκληση μάλιστα της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας, θα καθιστούσε φενάκη την ενάσκηση του δικαιώματος της απολογίας του και άνευ ουσίας την όποια επίκληση περί αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Επιπρόσθετα θα παραβίαζε κατάφωρα την αρχή της ισότητας των μερών σε σχέση ιδίως με άλλους παράγοντες της Δίκης, με ιδιαίτερη εν προκειμένω αναφορά στην Εισαγγελική Αρχή, που θα είχε το προνόμιο να αποκρύψει τα δικονομικά και αποδεικτικά της μέσα, σε σημείο μάλιστα αδικαιολόγητης παραπλάνησης ή κατατρομοκράτησης και ψυχολογικού καταναγκασμού του κατηγορουμένου, ενώ θα ανέκυπτε και ζήτημα δικαστικής μεταχείρισης και παραβίασης της ισότητας έναντι στον νόμο (κατά παράβαση μάλιστα Συνταγματικών Διατάξεων, όπως ιδίως αυτές αποτυπώνονται στο άρθρο 4 του Συντάγματος, που προβλέπει στις §§ 1 και 2 «1. Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. 2. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις»), σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι αρμόδιες ανακριτικές αρχές θα προέβαιναν σε κατά το δοκούν γνωστοποίηση στοιχείων της δικογραφίας στους κατηγορούμενους στην ίδια ή σε διαφορετικές υποθέσεις.

Επιπρόσθετα με τη μέριμνα για τη χορήγηση των στοιχείων του συνόλου της δικογραφίας στον κατηγορούμενο και κατά τα οριζόμενα στο άρθρο

171 ΚΠΔ και με βάση κατά κύριο λόγο τις ρυθμίσεις του Συντάγματος και των Διεθνών Συνθηκών, επιτυγχάνεται κατά τον πλέον δόκιμο τρόπο η αναζήτηση της ουσιαστικής αλήθειας, που διέπει τη λειτουργία και τις προτεραιότητες της Ποινικής Δίκης και ανταποκρίνεται στη δικαιοπολιτική της σπουδαιότητα. Μόνο με τη χορήγηση όλων των στοιχείων της δικογραφίας, ο κατηγορούμενος θα έχει τη δυνατότητα να προετοιμάσει αποτελεσματικά την υπεράσπισή του και να αναζητήσει κάθε πληροφορία και ενημέρωση που θα του επιτρέψει να ανασκευάσει τις καταγγελίες και τις κατηγορίες, να προβάλει αποδεικτικό υλικό και να συμβάλει στην αναζήτηση και ανάδειξη της ουσιαστικής αλήθειας. Κατά τούτο εύλογα το αναντίρρητο και πρόδηλο δικαίωμα του κατηγορουμένου να έχει πρόσβαση τόσο ο ίδιος προσωπικά, όσο και ο συνήγορος υπεράσπισης του στο υλικό της δικογραφίας, επιβεβαιώνει ότι η μυστικότητα της ανακριτικής διαδικασίας 'κάμπιεται' έναντι του κατηγορουμένου- τον οποίον ούτως ή άλλως εκ των πραγμάτων δεν περιλαμβάνει και τον οποίο αποσκοπεί να προστατεύσει και όχι να υπονομεύσει και να αδρανοποιήσει - και δημιουργεί τη λεγόμενη 'εσωτερική δημοσιότητα' ή δημοσιότητα των μερών. Ομοίως και εύλογα η δημοσιοποίηση των στοιχείων της δικογραφίας, δύναται να λάβει χώρα και ως προς τους μάρτυρες υπεράσπισης που ο κατηγορούμενος θα επιλέξει- σε ενάσκηση του θεμελιώδους δικαιώματός του προσφυγής σε αποτελεσματική δικαστική προστασία και συμμετοχής του σε μια δίκαιη δίκη- προκειμένου να συνδράμουν με απόλυτη κατανόηση των δεδομένων και των ισχυρισμών του, στο έργο προβολής και ενίσχυσης των υπερασπιστικών του θέσεων (βλ. σχετικά και ΠΑΛ 471/2005, όπου τονίζεται ότι δεν υφίσταται ακυρότητα της διαδικασίας εφόσον τα στοιχεία της προανάκρισης γνωστοποιήθηκαν αρμοδίως σε μάρτυρες υπεράσπισης της κατηγορουμένης και δεν ήταν προσιτά σε τρίτους). Η δημοσιοποίηση αυτή δεν πρέπει να γίνεται παρουσία ή μέσω τρίτων προσώπων που δεν είναι παράγοντες της δίκης και της ανακριτικής διαδικασίας, καθώς σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα υφίστατο καταχρηστική παραβίαση και περιορισμός της αρχής της μυστικότητας, έναντι προσώπων που ούτε εξουσιοδοτημένα είναι, ούτε θεσμικό ρόλο έχουν στην υπεράσπιση του κατηγορουμένου. Συγχρόνως θα απαξιώνει και τη μέριμνα για τη λεγόμενη

εσωτερική δημοσιότητα και θα υπονόμει μια δικονομική αρχή, που πρώτιστα εξυπηρετεί τα συμφέροντα του κατηγορουμένου, όπως και την επιδίωξη της απρόσκοπτης διεξαγωγής της ανακριτικής διαδικασίας, συλλογής των στοιχείων, διακρίβωσης του τυχόν τελεθέντος εγκλήματος και της σύνδεσης του κατηγορουμένου με αυτό, καθώς και την οποιαδήποτε συμμετοχική μορφή του.

Σχετική εξάλλου είναι εν προκειμένω και η ρύθμιση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όπου κατοχυρώνεται τόσο το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης και σεβασμού του τεκμηρίου της αθωότητας, όσο και το δικαίωμα του κατηγορουμένου να ενημερωθεί για όλα τα στοιχεία της σε βάρος του κατηγορίας, προκειμένου να προετοιμάσει αποτελεσματικά την υπεράσπισή του και να ανασκευάσει τις σε βάρος του αιτιάσεις. Η γνώση του συνόλου των ως άνω αναφερομένων στοιχείων, προϋποθέτει ως πρωταρχική ενέργεια αλλά και υποχρέωση της ανακριτικής αρχής, τη γνωστοποίηση του συνόλου της δικογραφίας στον κατηγορούμενο. Το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, προβλέπει συγκεκριμένα ότι: «1. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να δικασθεί δίκαια, σε δημόσια συνεδρίαση και μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, το οποίο λειτουργεί νόμιμα και το οποίο θα αποφασίσει είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως, είτε επί του βασιμίου οποιασδήποτε σε βάρος του κατηγορίας ποινικής φύσεως. Η απόφαση θα εκδοθεί σε δημόσια διαδικασία, η είσοδος όμως στην αίθουσα των συνεδριάσεων δύναται να απαγορευθεί στον Τύπο και το κοινό για μέρος ή για το σύνολο της Δίκης, για την εξυπηρέτηση λόγων ηθικής, δημόσιας τάξεως ή εθνικής ασφάλειας σε μια δημοκρατική κοινωνία, καθώς επίσης και όταν αυτό ενδείκνυται για την προστασία των συμφερόντων των ανηλίκων ή της ιδιωτικής ζωής των διαδίκων, ή όταν το Δικαστήριο κρίνει, στο μέτρο του απολύτως αναγκαίου, ότι υπό ειδικές συνθήκες η δημοσιότητα θα μπορούσε να παραβλάψει τα συμφέροντα της Δικαιοσύνης. 2. Κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για οποιοδήποτε αδίκημα τεκμαίρεται ότι είναι αθώο, μέχρι να αποδειχθεί νόμιμα η ενοχή του. 3. Ειδικότερα κάθε κατηγορούμενος έχει δικαίωμα: α) Να πληροφορηθεί εντός του συντομότερου χρονικού διαστήματος, λεπτομερώς και σε γλώσσα την οποία κα-

τανώσει το περιεχόμενο, φύση και λόγο, της σε βάρος του κατηγορίας, β) να του διατεθεί ο χρόνος και οι αναγκαίες διευκολύνσεις για την ετοιμασία της υπεράσπισής του, γ) να υπερασπισθεί τον εαυτό του ο ίδιος ή να αναθέσει την υπεράσπισή του σε συνήγορο, που ο ίδιος θα επιλέξει και εφόσον δε διαθέτει τη δυνατότητα να πληρώσει την αμοιβή συνηγόρου, να του διατεθεί δωρεάν, επί τη βάρσει των συμφερόντων της Δικαιοσύνης, δ) να εξετάσει ή να ζητήσει να εξετασθούν οι μάρτυρες κατηγορίας και να πετύχει την πρόσκληση και εξέταση μαρτύρων υπεράσπισης, με τους ίδιους όρους όπως με τους μάρτυρες κατηγορίας και ε) να του χορηγηθεί δωρεάν διερμηνέας, εφόσον δεν κατανοεί ή δεν ομιλεί τη γλώσσα που χρησιμοποιείται για την επ' ακροατηρίω διαδικασία». Οι θεμελιώδους σημασίας και σπουδαιότητας ως προς τα δικαιώματα του κατηγορουμένου και την παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έχουν αυξημένη τυπική ισχύ, αποτελούν προβλέψεις Διεθνούς Συνθήκης που έχει κυρωθεί νόμιμα από τη χώρα μας και κατασχούν κάθε άλλης διατάξεως νόμου. Κατοχρώνουν απερίφραστα το δικαίωμα του κατηγορουμένου να λάβει γνώση του συνόλου της σε βάρος του δικογραφίας, ως αναγκαία προϋπόθεση για να ετοιμάσει την υπεράσπισή του και να απολογηθεί ως προς τα σε βάρος του καταλογιζόμενα.

Οποιαδήποτε αντίθετη πρόβλεψη, πρόδηλα καταστρατηγεί τόσο το γράμμα της Συνταγματικής επιταγής και των ρυθμίσεων της ΕΣΔΑ, όσο και αντιβαίνει στους ίδιους τους δικαιοπολιτικούς σκοπούς της μυστικότητας της ανάκρισης. Κατά τούτο ακόμα και η ρύθμιση της § 2 του άρθρου 101 ΚΠΔ αντιστρατεύεται τις Συνταγματικές Διατάξεις αλλά και το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, που έχει, όπως και το Σύνταγμα, υπέρτερη τυπική ισχύ, έναντι κάθε νόμου, περιλαμβανομένης και της υπό συζήτηση δικονομικής διάταξης (βλ. σχετικά και ΠΛΑΘ 1709/2009, ΝοΒ 2009. 1460). Ενδεχόμενη άρνηση των ανακριτικών αρχών να χορηγήσουν έγγραφα ή στοιχεία της δικογραφίας στον κατηγορούμενο και την υπεράσπισή του και αντίστοιχα να περιορίσουν την πρόσβασή του σε αυτά, φωνάζει εξ ορισμού το θεμελιώδες δικαίωμά του σε αποτελεσματική δικαστική προστασία και προηγούμενη ακρόαση-απόλογια του, στον πυρήνα του οποίου βρίσκεται η δυνατότητά του να έχει

πλήρη γνώση του περιεχομένου των σε βάρος του κατηγοριών και όλων των συναφών στοιχείων (βλ. σχετικά και ΠΛΡοδ 15/2006, ΠοινΔικ 2006/738, καθώς και ΠΛΧαλκ 203/2007, ό.π., όπου τονίζεται ότι η υποχρέωση σεβασμού των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του υπόπτου καλύπτει και το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, η οποία και κατά την ορθότερη, όπως τονίζεται, ερμηνεία αποτελεί στάδιο της ποινικής διαδικασίας και ειδικότερα της προδικασίας της ποινικής δίτης και φέρει οιονεί δικαιοδοτικό και όχι απλά διουικητικό χαρακτήρα, με βιβλιογραφικές αναφορές στις θεσμικές εγγυήσεις ως προς την προσωρινή δικαιοδοτική κρίση για την άσκηση ή μη της ποινικής δίωξης και την ιδιαίτερη κοινωνική σημασία που έχει να αποκτήσει ένας πολίτης την ιδιότητα του κατηγορουμένου. Βλ. Δασκαλόπουλου Σ «Η προκαταρκτική εξέταση και η άσκηση ποινικής δίωξης κατά τον ν. 3160/2003» ΠοινΧρ 2003. 2017, καθώς και στον ρόλο του Εισαγγελέα να διασφαλίσει την προσωπικότητα των πολιτών από προπετείς μηνύσεις και αναφορές, με παραπομπή στον Δαλακούρα Θ. «Η λειτουργική αρμοδιότητα του Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών υπό το φως των ρυθμίσεων του ν. 3160/2003». Σημαντική επίσης και η συναφής αναφορά στην ΕΣΔΑ, κατά την οποία η ποινική διαδικασία πρέπει να απηχεί «δικαία κρίση» τόσο της Εισαγγελικής αρχής κατά το στάδιο λήψης της απόφασης για την άσκηση ή μη ποινικής δίωξης, όσο και του Δικαστηρίου κατά το στάδιο της κρίσης του, μετά τη θεσμικά άρτια ακροαματική διαδικασία, για την ενοχή ή την αθώτητα του κατηγορουμένου). Η παραβίαση αυτή καθιστά άκυρη την ανακριτική διαδικασία και τα δικονομικά στάδια που εδράζονται επί αυτής, σύμφωνα και με το άρθρο 171 § 1.δ ΚΠΔ, όπως ισχύει, που προβλέπει ότι: «Ακυρότητα που λαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως υπόψη από το Δικαστήριο σε κάθε στάδιο της διαδικασίας και στον Άρειο Πάγο ακόμη, προκαλείται: Αν δεν τηρηθούν οι διατάξεις που καθορίζουν ... δ) την εμφάνιση, την εκπροσώπηση και την υπεράσπιση του κατηγορουμένου και την άσκηση των δικαιωμάτων που του παρέχονται από τον νόμο, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και τα Πολιτικά Δικαιώματα», (περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και τη θεμελιώδη αρχή της μη

αυτοενοχοποιήσως, στο άρθρο 14 § 3, εδ. ζ και κυρώθηκε με τον νόμο 2462/1997, όπως ισχύει. Βλ. σχετικά και 501/2014 ΑΠ. Βλ. επίσης και 19/2009 Διάταξη Εισ. ΕφΚερ, όπου τονίζεται ότι απόλυτη ακυρότητα, σε εφαρμογή και των προβλέψεων της ΕΣΔΑ περί Δίκαιης Δίκης, επέρχεται και στην περίπτωση που κατά το στάδιο της μροδικασίας, ο ύμιοτος και οιονει κατηγορούμενος στερήθηκε ή παρεμποδίστηκε στην άσκηση των υπερασπιστικών του δικαιωμάτων. Η ακυρότητα μάλιστα αυτή λαμβάνεται αυτεπάγγελτα υπόψη, σύμφωνα και με την ΑΠ 105/1998, Ποιν.Χρ. ΜΗ' 754).

Η ρύθμιση εξάλλου της § 2 του άρθρου 101 ΚΠΔ είναι εξ ορισμού αντιφατική, καθώς το μεν προβλέπει τη δυνατότητα περιορισμού ως προς την πρόσβαση σε στοιχεία της δικογραφίας, το δε τη θέτει υπό την αίρεση, πρόδηλα προσχηματικά, της συμβατότητάς της με τη Δίκαιη Δίκη. Η Δίκαιη όμως Δίκη, που προβλέπεται από τις Διεθνείς Συνθήκες, την ΕΣΔΑ και ενσωματώνεται κατ' ουσία στις διατάξεις του Συντάγματος, εκ των πραγμάτων ανατρέπεται απ' ης στιγμής ο κατηγορούμενος πλήττεται στον πυρήνα του υπερασπιστικού του δικαιώματος, στη δυνατότητά του δηλαδή να ετοιμάσει την απολογία του, έχοντας προηγουμένως πλήρη γνώση των σε βάρος του στοιχείων. Είναι υποχρέωση και μέριμνα της Πολιτείας και των ανακριτικών αρχών να μην τυχουν παράνομης χρήσης στοιχεία που θα δημοσιοποιηθούν, με βάση το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ, στον κατηγορούμενο και τα οποία αφορούν ενδεχόμενα, προσωπικά δεδομένα τρίτων προσώπων-που δεν δικαιολογούν ως αρχή εργασίας να καμφθούν οι Συνταγματικοί κανόνες και η ΕΣΔΑ ως προς τη Δίκαιη Δίκη-ή πολύ περισσότερο την Εθνική Ασφάλεια, στο μέτρο κατά το οποίο η επίκληση των στοιχείων αυτών είναι απαραίτητη για τη στοιχειοθέτηση των κατηγοριών σε βάρος του κατηγορούμενου (Βλ. σχετικά και την υπόθεση του ΕΔΔΑ Liezow κατά Γερμανίας. Κατά τη νομολογία του ΕΔΔΑ, ο οποιοσδήποτε περιορισμός στον κατηγορούμενο, ως προς την πρόσβασή του στη δικογραφία, καταστρατηγεί την ισότητα των όπλων μεταξύ του κατηγορούμενου και της κατηγορούσας αρχής και είναι ανεπίτρεπτος).

Η οποιαδήποτε αποδοχή της δυνατότητας να περιορίζεται η πρόσβαση του κατηγορουμένου και της υπεράσπισής του στο σύνολο της δικογραφίας, πέρα από την ανατροπή της ισότητας

των όπλων μεταξύ των μερών, του κατηγορούμενου δηλαδή και της κατηγορούσας αρχής, θα δημιουργούσε και προοιπικές καταστρατήγησης και αυτής ακόμα της Συνταγματικής επιταγής του άρθρου 4, ως προς την ισότητα έναντι του νόμου και μεταξύ των πολιτών. Κατά τούτο είτε στο πλαίσιο της ίδιας δίκης, είτε μεταξύ διαφορετικών δικών, οι κατηγορούμενοι δε θα ασκούσαν το δικαίωμα της υπεράσπισής τους με τους ίδιους όρους, παρά με βάση την εκτίμηση και την κρίση των ανακριτικών αρχών. Αλλά και από το ίδιο το κείμενο της ΕΣΔΑ, του άρθρου 6 αυτής, περί Δίκαιης Δίκης, καταδεικνύεται ότι είναι κυριαρχική βούληση και επιλογή του νομοθέτη, οι όποιοι περιορισμοί ως προς τη δημοσιότητα και τη συνακόλουθη εξουπρέτηση των παραγόντων της Δίκης και των συμφερόντων της Δικαιοσύνης (άρθρ. 6, § 1 ΕΣΔΑ) να λαμβάνουν χώρα κατά την ει' ακροατηρίω διαδικασία και όχι σε βάρος του κατηγορουμένου. Είναι μια πρόσθετη ένδειξη ότι δεν υπάρχει δογματικό και δικαιοπολιτικό έρεισμα στην ΕΣΔΑ και το Σύνταγμα για οποιαδήποτε επίκληση της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας ως προς τον κατηγορούμενο και συνακόλουθα επιβολής οποιοσδήποτε περιορισμού στην ενάσκηση του υπερασπιστικού του δικαιώματος (Και σε σειρά άλλων Διεθνών Συνθηκών και Οργανισμών κατοχυρώνεται το δικαίωμα του κατηγορουμένου να λάβει γνώση του συνόλου των στοιχείων της δικογραφίας που τον αφορά, με χαρακτηριστικές στην περίπτωση αυτή τις αναφορές του άρθρου 67 του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου, όπως επίσης και του άρθρου 21 του Καταστατικού του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου της πρώην Γιουγκοσλαβίας και του άρθρου 14 § 2β του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα).

Για την πληρέστερη αξιολόγηση ωστόσο του δικαιοπολιτικού ερείσματος, ως προς τη θεσμοθέτηση της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας και των σχετικών ερευνητικών πράξεων, είναι σκόπιμο να συνεκτιμηθούν συναφείς διατάξεις και του ουσιαστικού Ποινικού Δικαίου. Είναι διατάξεις που θέτουν το πλαίσιο για την προστασία του υπηρεσιακού απορρήτου, ως προστατευόμενου έννομου αγαθού- που είναι με τη σειρά του συνυφασμένο με την αποτελεσματική λειτουργία της Υπηρεσίας, ει' ωφελεία του πολίτη και της εμπιστοσύνης του προς αυτή- ειδικότερη έκφραση

του οποίου είναι το αιόρητο της ανακριτικής διαδικασίας. Στην περίπτωση αυτή η μυστικότητα της ανακριτικής διαδικασίας, πέρα από τη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά κύριο λόγο του ύποπτου και εν συνεχεία κατηγορούμενου, αλλά και του πολιτικώς ενάγοντα, εξυπηρετεί την απρόσκοπτη και αποδοτική λειτουργία της Υπηρεσίας και την εμπιστοσύνη των πολιτών σε αυτή, σε σχέση ιδίως με τη συλλογή του υλικού και των στοιχείων, ως προς την ερευνώμενη πράξη και όσους είναι υπαίτιοι και συνδέονται με αυτή. Η λειτουργία αυτή αποτελεί κατ' επείγουσα ζωτικό ενδιαφέρον και συμφέρον της Διοίκησης, της οργανωμένης Πολιτείας, αλλά και του κοινωνικού συνόλου. Το θεσμικό πλαίσιο προστασίας του υπηρεσιακού απορρήτου, θέτει η διάταξη του άρθρου 252 ΠΚ, όπως ισχύει.

Το άρθρο 252 ΠΚ περί παραβίασης του υπηρεσιακού απορρήτου

Το άρθρο 252 ΠΚ, όπως ισχύει προβλέπει: «1. Ο υπάλληλος που εκτός από τις περιπτώσεις των άρθρων 248, 249, 250 και 251, παραβιάζοντας τα καθήκοντά του, γνωστοποιεί σε άλλον: α) πράγμα, το οποίο γνωρίζει μόνο λόγω της υπηρεσίας του ή β) έγγραφο που είναι εμπιστευμένο ή προσιτό λόγω της υπηρεσίας του, αν τέλεσε κάποιες από τις πράξεις αυτές με σκοπό να ωφεληθεί ο ίδιος ή να βλάψει το κράτος ή κάποιον άλλο, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών ... 2. Με τις ποινές των προηγούμενων παραγράφων τιμωρείται και ο τρίτος, ο οποίος χρησιμοποιεί την πληροφορία ή το έγγραφο εν γνώσει της προέλευσής του, με σκοπό να ωφεληθεί ο ίδιος ή άλλος ή για να βλάψει το κράτος ή άλλον. Δεν αποτελεί άδικη πράξη, η χρησιμοποίηση, εντός του αναγκαίου μέτρου, της πληροφορίας ή του εγγράφου, που γίνεται για την ικανοποίηση του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος της ενημέρωσης της κοινής γνώμης».

Όπως τονίζεται και από το θεματικό περιεχόμενο της διάταξης, προστατευόμενο αγαθό είναι το υπηρεσιακό αιόρητο, ως αυτοτελές συμφέρον της Πολιτείας να τηρούνται μυστικές ορισμένες υπηρεσιακές ενέργειες ή έγγραφα (βλ. σχετικά και ΣυμβΑΠ 344/1992 Υπερ 1992. 848, Ι. Μανωλεδάκης, Το έννομο αγαθό ως βασική έννοια του Ποινικού Δικαίου, σ. 322 & 519 κ.λπ.).

Γ.-Α. Μαγκάκης, Η παραβίαση του υπηρεσιακού απορρήτου ως έγκλημα κατά το άρθρο 252 ΠΚ, ΠοινΧρ 1965. 385 επ. βλ. επίσης και ΠΛΙ 121/2002, ΠοινΔικ 2003/394, όπου τονίζεται ότι με την τήρηση του υπηρεσιακού απορρήτου προστατεύεται η ομαλή λειτουργία της Διοίκησης, καθώς και Ηλ. Γάφου Γ' 71, όπου τονίζεται ότι με τη διάταξη του άρθρου 252 ΠΚ, όπως ισχύει, επιχειρείται η εξασφάλιση της εχεμύθειας κατά την άσκηση της δημόσιας υπηρεσίας γενικώς). Με την κατοχύρωση και διαφύλαξη του απορρήτου αυτού τα αρμόδια όργανα και υπηρεσίες θα μπορούσαν απερίσπαστα να επιδοθούν στην επιδίωξη των στόχων τους και την αξιοποίηση των στοιχείων τους, αποφεύγοντας αδικαιολόγητες παρεμβάσεις, κωλύματα και ενέργειες υπονόμησης, που η δημοσιοποίηση του έργου τους και των πληροφοριών τους, θα μπορούσε να επιφέρει. Διευκολύνεται έτσι και η καλή λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας, που με τη σειρά της αποτελεί ειδική έκφανση του εννόμου αγαθού, που προστατεύεται από τη διάταξη περί του υπηρεσιακού απορρήτου και υλοποιείται μεταξύ άλλων μέσα από την τήρηση της εχεμύθειας ως προς τα υπηρεσιακά μυστικά (βλ. σχετικά και ΑΠ 344/1992, Υπερ 1992. 848. βλ. επίσης και 266/2017 ΑΠ, όπου και προκειμένου για τον έλεγχο της διασφάλισης του υπηρεσιακού απορρήτου και εμπέδωσης της εμπιστοσύνης των πολιτών στην αποτελεσματική λειτουργία της Υπηρεσίας, μνησθέντες μπορούν να είναι και Εισαγγελείς. Στην περίπτωση αυτή για τον έλεγχο της καταγγελίας γίνεται παραπομπή της υπόθεσης κατά άρθρο 136 ΚΠΔ, όπως ισχύει). Συγχρόνως με τη διασφάλιση της καλής λειτουργίας της δημόσιας υπηρεσίας, ενισχύεται και η εμπιστοσύνη του πολίτη στις κρατικές υπηρεσίες, στην αξιοπιστία των επιλογών τους και στη χρησιμότητα συνεργασίας μαζί τους και παροχής κάθε αναγκαίας συνδρομής και ενημέρωσης στην επιδίωξη των νομίμων στόχων τους, επ' ωφελεία της κρατικής συνέχειας και του κοινωνικού συνόλου.

Για να αποφευχθούν ωστόσο καταχρηστικές επικλήσεις- που θα απαξίωναν και την αποδοτική εφαρμογή της διάταξης και θα υπερακόντιζαν τη δικαιοπολιτική αποστολή της, κατά τρόπο ούτως ή άλλως ανεπιτρεπτό για ποινικό νόμο, που απαιτεί στενή αντιστοίχιση του προστατευόμενου αγαθού με την επανειλούμενη κύρωση- ως υποκειμενικά

ζονται ως απόρρητα, δυνάμει νόμου, υπουργικής απόφασης, εγκυκλίου ή άλλης κανονιστικής πράξης, καθώς και όσα μολοντί δεν χαρακτηρίζονται ως απόρρητα, η δημοσιοποίησή τους, κατά χρόνο και τρόπο προκαλεί ζημία στο κράτος ή σε τρίτο ή ωφέλεια στον υπαίτιο (βλ. σχετικά και Α. Χαράλαμπάκη, ΕρμΠΚ, σελ.482 με αναφορές σε διατάξεις του Κώδικα Δημοσίων Υπαλλήλων, καθώς και των ρυθμίσεων περί του φορολογικού απορρήτου. Επίσης και ΑνΕισΠρΑθ 6/2016, Ποιν Δικ 2016/926, όπου το μεν επισημαίνεται ότι η υπό συζήτηση Εγκύκλιος δεν είχε τον χαρακτηρισμό του απορρήτου, το δε ότι δεν ήταν εφικτή η διακρίβωση της «πηγής διαρροής της». Βλ. επίσης και ΠΔ 121/2002 ό.π., όπου επισημαίνεται -και δύναται να συμβάλει και ως μέτρο αποτίμησης, ως προς τα πρόσωπα που δύνανται να λάβουν γνώση του περιεχομένου της δικογραφίας για την ανάγκη αξιολόγησης του πλασίου και των ορίων εφαρμογής της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας, ιδίως έναντι του νομικού συμπαραστάτη του κατηγορουμένου-ότι ο άλλος στον οποίο γίνεται η γνωστοποίηση πράγματος ή εγγράφου, που αποτελεί το υπηρεσιακό απόρρητο, πρέπει να είναι πρόσωπο που δεν έχει δικαίωμα να λάβει γνώση του απορρήτου, προκειμένου να αξιολογηθεί η συνδρομή στοιχειοθέτης της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, ενώ ως πράγμα εκλαμβάνεται το πραγματικό γεγονός, που μπορεί να ανάγεται στο παρελθόν, αλλά και στο παρόν, βλ. σχετικά και Γ. Α. Μαγκάκη, Η παραβίαση του υπηρεσιακού απορρήτου ως έγκλημα κατά το άρθρο 252 ΠΚ, ΠοινΧρ ΙΕ' 387 επ.).

Εύλογα στο πεδίο της ρύθμισης δεν εμπίπτει το σύνολο της υπηρεσιακής αλληλογραφίας και εγγράφων, καθώς σε μια τέτοια περίπτωση, θα ήταν εκ των πραγμάτων αδύνατη η λειτουργία της Δημοσίας Διοίκησης. Συγχρόνως θα καταστρατηγούνταν αυτό τούτο το προστατευόμενο αγαθό, η καλή και αποδοτική δηλαδή λειτουργία της δημόσιας υπηρεσίας, καθώς το μεν οι υπάλληλοι θα απέφευγαν να δημοσιοποιήσουν κάθε υπηρεσιακό έγγραφο, ενώ οι πολίτες αλλά και οι δυνάμει ενδιαφερόμενοι δε θα μπορούσαν να λαμβάνουν γνώση για τα πλαίσια πολιτικών ή ρυθμίσεων, που επηρεάζουν τη ζωή, τις επιλογές και τις δράσεις τους.

Σημειωτέον επίσης με βάση τη διατύπωση της διάταξης, ότι ο υπάλληλος και προκειμένου να

στοιχειοθετηθεί ευθύνη του κατά το 252 ΠΚ, πρέπει να παραβαίνει τα καθήκοντά του, όπως αυτά προσδιορίζονται από αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων και κανονισμών και να γνωστοποιεί έγγραφο σε τρίτο στο οποίο έχει πρόσβαση ή για το οποίο έχει γνώση ως εκ της υπηρεσίας του-αποκλεισμένων κατά συνέπεια εγγράφων που περιήλθαν στην κατοχή του από οποιαδήποτε άλλη αιτία, εκτός και εάν έχει ενεργήσει για τον σκοπό αυτό- με σκοπό να ωφεληθεί ο ίδιος ή να βλάψει το Κράτος ή τρίτο, ανεξάρτητα εάν επήλθε η βλάβη ή η ωφέλεια αυτή (βλ. και ΑναφΕισΠρΑθ 6/2016, ο.π., καθώς επίσης και 39/2003 ΠοινΛογ 2003, 81 1453/2000 ΑΠ ΠοινΧρ ΝΑ' 535, ΑΠ 1311/1994 ΠοινΧρ ΜΔ' 1148 και ΑΠ 344/1992, Υπερ 1992, 848). Είναι σημαντικό ότι με τη διάταξη πέραν της υπηρεσίας προστατεύεται και ο τρίτος, για όποια ζημία δύναται να επέλθει στο πρόσωπό του ως εκ της πλημμελούς λειτουργίας των δημόσιων λειτουργιών και την παραβίαση της εχεμύθειας και της μυστικότητας ως προς τις υπηρεσιακές ενέργειες, διαδικασίες ή έγγραφα (βλ. σχετικά και 344/1992 ΑΠ, ό.π.).

Χαρακτηριστική, εν προκειμένω, περίπτωση που εκ του νόμου οι σχετικές υπηρεσιακές ενέργειες ή έγγραφα, πρέπει να διεκπεραιώνονται με μυστικότητα, είναι η ανάκριση και οι συναφείς ερευνητικές πράξεις σύμφωνα με το άρθρο 241 ΚΠΔ, όπως ισχύει, κατά πρώτο λόγο. Επιμύροσθετα, έγγραφα που αφορούν το ιατρικό ιστορικό κάθε προσώπου, στοιχεία της ιδιωτικότητάς του, πληροφορίες που σχετίζονται με τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής, το θεσμικό πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς, την αμυντική διάταξη της Χώρας, τις ανάγκες και τις προμήθειες των Ενόπλων Δυνάμεων, ως προς τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της χώρας, τη νομισματική πολιτική, τη χάραξη της εξωτερικής πολιτικής, τη δράση της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, τις αποφάσεις για τον Πολεοδομικό Σχεδιασμό, καθώς και τον σχεδιασμό που συνιστά «εσωτερική πληροφόρηση», από την οποία το Κράτος δύναται μεταξύ άλλων να απωλέσει έσοδα ή να καταβάλει πρόσθετες δαπάνες, εμπίπτουν στη νομοτυπική μορφή της παραβίασης του υπηρεσιακού απορρήτου.

Ιδιαίτερη μνεία, με βάση τη γραμματική διατύπωση της διάταξης, γίνεται στον Τύπο και τη λειτουργία του σε σχέση ιδίως με τον σεβασμό του Υπηρεσιακού απορρήτου. Με την αναφορά αυτή

κατά πρώτον αποτυπώνεται, κατά έμμεση παραδοχή, ότι ο Τύπος δεν είναι ανεξέλεγκτος στη δημοσιοποίηση πληροφοριών όταν μάλιστα αυτές αφορούν τη μυστικότητα διαδικασιών, που προβλέπεται από τον νόμο, με αντιπροσωπευτικό παράδειγμα, τη μυστικότητα των ανακριτικών διαδικασιών και των συναφών πράξεων έρευνας κατά το άρθρο 241 ΚΠΔ, όπως ισχύει. Οι προβλέψεις για επιβολή κανόνων ως προς τον Τύπο, αναφέρονται ρητά σε διατάξεις αυξημένης τυπικής ισχύος, όπως τα άρθρα 5Α § 1 και 14 § 1 του Συντάγματος, καθώς και στο άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Συγκεκριμένα το άρθρο 5Α § 1, Σ. ορίζει ότι: «1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων», το άρθρο 14 Σ που ορίζει μεταξύ άλλων τα της αστικής και ποινικής ευθύνης του Τύπου, στην § 7 και το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ που ορίζει ότι: «1. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης, καθώς επίσης και την ελευθερία λήψης ή μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών, χωρίς την παρέμβαση δημοσίων αρχών και ανεξάρτητα από σύνορα. Το παρόν άρθρο δεν εμποδίζει τα Κράτη, από το να θεσπίσουν κανονισμούς έκδοσης αδειών λειτουργίας για τις επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεόρασης. 2. Η άσκηση των ελευθεριών αυτών, που συνεπάγεται καθήκοντα και ευθύνες, δύναται να υπαχθεί σε ορισμένους περιορισμούς, όρους διατυπώσεις ή κυρώσεις, που προβλέπονται από τον νόμο και αποτελούν τα αναγκαία μέτρα σε μια δημοκρατική κοινωνία για την εθνική ασφάλεια, την εδαφική ακεραιότητα ή τη δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της τάξης και την πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδιση της δημοσιοποίησης εμπιστευτικών πληροφοριών ή τη διασφάλιση του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας»).

Η επικαιροποίηση των όρων και περιορισμών

ντικειμενικού του ενδιαφέροντος, είναι επιβεβλημένη, προκειμένου και τα αντίστοιχα πλαίσια αξιολόγησης να είναι λειτουργικά. Εξάλλου κείριος σημασίας παράγοντες, με χαρακτηριστικότερα εν προκειμένω τα διαρκώς εξελισσόμενα τεχνολογικά επιτεύγματα, δίνουν νέες δυνατότητες αλλά και μεγιστοποιούν τη βλάβη που μπορεί να προκληθεί σε θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων, που αφορούν τα δημοσιεύματα. Επιτάσσουν για τον λόγο αυτό εξειδικευμένη αιτιολόγηση και αποτίμηση κάθε περίπτωσης δημοσιοποίησης στοιχείων, που περιέρχονται σε γνώση των λειτουργών του Τύπου, κατόπιν παραβίασης του υπηρεσιακού απορρήτου και ειδικά της μυστικότητας της ανακριτικής διαδικασίας. Κατά τούτο και ενώ η ευθύνη που οι αρμόδιοι υπάλληλοι υπέχουν, ούτε αίρεται, ούτε περιορίζεται, προκειμένου για τους Λειτουργούς του Τύπου, δεν υπάρχει άνευ ετέρου απαλλαγή τους εκ του γεγονότος και μόνο της επίκλησης του δικαιολογημένου, σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου, ενδιαφέροντός τους, για την ενημέρωση της κοινής γνώμης. Θα πρέπει να έχει προηγηθεί κατ' ελάχιστο και προ πάσης δημοσίευσης επικοινωνία με το άτομο, που αφορά η δημοσιοποίηση στοιχείων της ανακριτικής διαδικασίας, προκειμένου να επιβεβαιωθεί η ακρίβεια των όσων πρόκειται να δημοσιευθούν, ή κατ' ελάχιστο να ζητηθεί η γνώμη του, να τηρηθεί το σύνολο των αρχών του κώδικα της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, όπως αυτές διαμορφώνονται και ισχύουν και να αποφευχθεί η ονομαστικοποίηση, στο μέτρο που εξ ορισμού δεν εξυπηρετεί την ενημέρωση της κοινής γνώμης-που ούτως ή άλλως επιτυγχάνεται από τη δημοσιοποίηση της υπόθεσης και του περιεχομένου της- ενώ παραβιάζει τις ρητές απαγορεύσεις της νομοθεσίας περί της προστασίας των προσωπικών δεδομένων (ιδίως ν. 3472/1997, όπως ισχύει).

Σε κάθε περίπτωση πρέπει να αποτραπεί η δημοσίευση στοιχείων που θα πλήξουν το δημόσιο συμφέρον και την εθνική ασφάλεια, ενώ αχρείαστα, ως εκ του τρόπου δημοσίευσής τους, θα δυσχεράνουν αν δε θα ακυρώσουν την επιτυχή ολοκλήρωση της ανακριτικής διαδικασίας (Εύστοχη κατά τούτο η σχετική αναφορά υπ' αριθ. 4/12/2012 του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, περί πληροφοριών που αντικειμενικά ουδέποτε πρέπει

κή-στρατιωτική διάταξη της χώρας, ή τις ενέργειες που χάριν του εθνικού συμφέροντος διεξάγει η ΕΥΠ, καθώς και οι επιστημόσεις περί του μέτρου του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος της κοινής γνώμης, που δε συντρέχει όταν προκαλείται η δημιουργία εντυπώσεων ή η ικανοποίηση της περιέργειας του κοινού ή η προσπάθεια σπύλωσης της τιμής κάποιου προσώπου δια δημοσιοποίησης ανακριτικών και μη ελεγχόμενων πληροφοριών. Ωστόσο από την άλλη καταγράφεται μια εξαιρετικά διευρυμένη προσέγγιση ως προς τους όρους ελέγχου και δημοσιοποίησης των στοιχείων προσώπων, σε σχέση με φερόμενες υποθέσεις δωροδοκίας και ζημίας του Δημοσίου, χωρίς αναφορά στα φίλτρα της κείμενης νομοθεσίας περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων και τις συναφείς Συνταγματικές εγγυήσεις και προβλέψεις των Διεθνών Συνθηκών ως προς την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Είναι μια ερμηνευτική προσέγγιση που δείχνει να εδράζεται σε παραπειστικές παραδοχές και πολιτικό ακτιβισμό, περί «προϊούσας πολιτικής και οικονομικής κρίσης στην οποία έχει περιέλθει η χώρα χωρίς ευθύνη των πολιτών», που υπερβαίνουν τα όρια της Εισαγγελικής λειτουργίας και προκαλούν ρωγμές, παντελώς αδικαιολόγητα, στο οικοδόμημα του Κράτους Δικαίου). Είναι τα ελάχιστα εγγύα για μια λειτουργική ισορροπία μεταξύ του δικαιώματος στην ενημέρωση από τη μια και της προστασίας σειράς δικαιωμάτων, περιλαμβανομένου και του θεμελιώδους στην προσωπικότητα, καθώς και της αποδοτικής λειτουργίας της υπηρεσίας, από την άλλη, όπως αυτά κατοχυρώνονται, πέρα από τις οικείες Συνταγματικές εγγυήσεις και τις Διεθνείς Συνθήκες, από το υπηρεσιακό απόρρητο και την ειδικότερη έκφρασή του, που συνιστά η μυστικότητα της ανακριτικής διαδικασίας και των συναφών πράξεων έρευνας.

Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η μυστικότητα της ανακριτικής διαδικασίας ορίζεται ρητά από το δικονομικό μας σύστημα. Καλύπτει όλα τα στάδια της οικείας έρευνας, περιλαμβανομένης κατά μείζονα λόγο και της προκαταρκτικής εξέτασης και προστατεύει το πρώτον

πολιτικού ενάγοντος, και στη συνέχεια, δύνανται να καταστούν ύποπτοι ή κατηγορούμενοι. Συγχρόνως με τη διασφάλιση της μυστικότητας του συνόλου των πράξεων και των σταδίων της έρευνας, διευκολύνεται η απρόσκοπτη επιδίωξη των στόχων των ανακριτικών αρχών, η συλλογή στοιχείων και πληροφοριών, η στοιχειοθέτηση του καταγγελλόμενου εγκλήματος, η σύνδεση των υπαιτίων με αυτό και η αποφυγή διαρροών και πρόωγων δημοσιοποιήσεων, που θα δυσχεράνουν, αν δε θα δημιουργήσουν ανυπερέβλητα προβλήματα στο έργο της ανάκρισης και της αποδοτικής λειτουργίας της υπηρεσίας. Στο πλαίσιο αυτή η μυστικότητα της ανακριτικής διαδικασίας, αποτελεί και έκφραση του υπηρεσιακού απόρρητου, η παραβίαση του οποίου αποτελεί τυιοποιημένο έγκλημα και προστατεύει το αυτοτελές συμφέρον του Κράτους, για την καλή λειτουργία του μηχανισμού του και την αποφυγή βλάβης των πολιτών και κάθε τρίτου από τη διαρροή εγγράφων και στοιχείων, που διαχειρίζονται οι υπηρεσίες του.

Η μυστικότητα ωστόσο της ανακριτικής διαδικασίας δεν μπορεί να προβληθεί έναντι του προσώπου που κατά πρώτον προστατεύει και το οποίο είναι ο ύποπτος και ενδεχόμενα κατηγορούμενος. Κατά τούτο λειτουργεί η λεγόμενη εσωτερική δημοσιότητα ή δημοσιότητα των μερών, που επιτρέπει στον ύποπτο και κατηγορούμενο, τόσο προσωπικά όσο και με τον συνήγορό του, να έχει ανεμπόδιση πρόσβαση στο σύνολο της δικογραφίας, προκειμένου να ασκήσει αποτελεσματικά το θεμελιώδες δικαίωμά του στη υπεράσπισή του, όπως κατοχυρώνεται από τις Συνταγματικές επιταγές της ισότητας, του τεκμηρίου της αθωότητας και της αποδοτικής πρόσβασης στη Δικαιοσύνη, καθώς επίσης και από την αυξημένης τοπικής ισχύος αρχή της Δίκαιης Δίσης, που αναδεικνύεται ια νηγυρικά και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και κατ'επέκταση αντίθετης δικονομικής διάταξης ή ρύθμισης του ουσιαστικού Ποινικού Δικαίου.

Η μυστικότητα της ανακριτικής διαδικασίας προστατεύει καίριας σημασίας και θεμελιώδους οπουδιότητας δικαιώματα. Συγχρόνως εξυπηρετεί την αποδοτική λειτουργία της υπηρεσίας και των ανακριτικών αρχών. Εύλογα η οποιαδήποτε

ποινική, πειθαρχική και κάθε άλλη ευθύνη των υπηρεσιακών παραγόντων, ενώ δύναται να στοιχειοθετήσει αστική και ποινική ευθύνη, των μέσων ενημέρωσης, που προβαίνουν στη δημοσίευση, στο μέτρο που υπερακοντίζεται το αντικειμενικό ενδιαφέρον για την ενημέρωση των πολιτών, με την παραβίαση του Κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας, την παράλειψη προηγούμενης επικοινωνίας με τους ενδιαφερομένους, τη δημοσίευση ονομάτων και εικόνων και την παραβίαση της νομοθεσίας περί προσωπικών δεδομένων, όπως ισχύει.

Η μυστικότητα της ανακριτικής διαδικασίας δεν αποτελεί μια απλή υπηρεσιακή και οργανωτική επιλογή, ούτε παράπλευρη ενάσκηση δικαιοπολιτικής διακριτικής ευχέρειας. Προάγει και εν-

ισχύει την αποδοτική λειτουργία των ανακριτικών αρχών και εμποδώνει την εμπιστοσύνη των πολιτών στην αξιόπιστη, επαγγελματική και υπεύθυνη λειτουργία της ανακριτικής έρευνας και της εξουσίας, που για τις ανάγκες της παρέχεται στους λειτουργούς της. Σε κάθε περίπτωση λειτουργεί εγγυητικά για τα θεμελιώδη δικαιώματα των εμπλεκόμενων και την ομαλή κοινωνική τους δραστηριοποίηση. Είναι κατάκτηση του νομικού πολιτισμού, εξορθολογίζει των εφαρμογή των δικονομικών και ποινικών διαδικασιών και συνιστά αναγκαίο υπόβαθρο της Δίκαιης Δίκης. Με αντίστοιχη υπευθυνότητα, δικανική εγρήγορση και δικαιοδοτική αποφασιστικότητα πρέπει να αντιμετωπίζεται και να περιφρουρείται.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100